

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОБОТИ ЗА ПІДРУЧНИКОМ «УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЧИТАННЯ. ЧАСТИНА 2» У ДРУГОМУ КЛАСІ (АВТ. О. В. ВАШУЛЕНКО)

О. В. Вашуленко, науковий співробітник відділу початкової освіти

У презентації обґрунтовано необхідність урахування ідей особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів у створенні сучасного підручника з читання для початкової школи в контексті завдань Нової української школи. Висвітлено мету і завдання змістових ліній мовно-літературної галузі початкової освіти. Розкрито дидактико-методичні можливості підручника з читання як засобу забезпечення завдань змістових ліній Типової освітньої програми, які реалізуються через предмет «Читання».

Подано настанови щодо роботи за підручником «Українська мова та читання. Частина 2» у другому класі автора О. В. Вашуленко. Обґрунтовано необхідність використання в сучасному підручнику з читання завдань, які спонукають дітей до творчості на основі прочитаного та сприяють розвиткові дослідницьких умінь другокласників на уроках читання.

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО
РОБОТИ ЗА ПІДРУЧНИКОМ «УКРАЇНСЬКА
МОВА ТА ЧИТАННЯ. ЧАСТИНА 2» У
ДРУГОМУ КЛАСІ
(АВТ. О. В. ВАШУЛЕНКО)**

Вашуленко Оксана Вікторівна,
науковий співробітник
відділу початкової освіти

МЕТА ПОЧАТКОВОГО КУРСУ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ:

розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності;

формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей;

розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі;

збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

УКРАЇНСЬКА МОВА

ЧИТАННЯ

СТРУКТУРА РОЗДІЛІВ ПІДРУЧНИКА

Розділ «Книжка – ключ до знань» включає вірші, оповідання, прислів'я про книжку та ілюстрації.

Основні поняття розділу: книжка, старовинні і сучасні книжки; чипач/чипачка; заголовок; ілюстрація; художник-ілюстратор; бібліотека.

Головними методичними завданнями цього розділу є: формування ціннісних уявлень про книгу, про читання; пробудження у друтокласників/друтокласниць інтересу до самостійного читання; формування бібліографічних умінь.

У підручнику подано матеріал, спрямований на формування у школярів/школярок умінь працювати з різними видами інформації, яку подано не тільки у підручнику, а й в інших джерелах (довідники, енциклопедії, Інтернет та ін.). Крім того, учні/учениці знайомляться з художниками-ілюстраторами книг, вчать співвідносити ілюстрацію з текстом, на основі ілюстрації вчать отримувати необхідну інформацію для створення власного тексту.

До розділу «Народні перлини для кожної дитини» увійшли твори усної народної творчості, дитячий фольклор, ілюстрації.

Основні поняття розділу: колискова пісня, українська народна дитяча пісня, закличка, лічилка, миритка, скоромовка, загадка, прислів'я, народна казка, казки про тварин, дитячі особи казки.

Основними методичними завданнями уроків цього розділу є: залучення дітей до культурної та духовної спадщини українського народу; виховання поваги до народної творчості; знайомство з жанром казки; формування уявлень про жанрові особливості народної казки, про особливості її побудови; розвиток умінь правильно називати героїв казок про тварин, пояснювати їхні вчинки, висловлювати щодо них найпростіші оцінні судження, обґрунтовувати свої висновки; формування умінь визначати послідовність подій у казці, переказувати казку, виразно читати діалоги в казці, порівнювати казки з подібним змістом, висловлювати власні міркування щодо можливого розвитку подій та ін.

РУБРИКИ ПІДРУЧНИКА

Прочитай швидко слово. У кожному ряду знайди слово, яке повторюється двічі.

матуся мамуся мамуня матуся
татусь татко татусь татунь

Знайди слово у слові.

ТРАК СОРОКА ШИШКАР СИНІЧКА

Читай швидко, висловляй чітко.

Крaб, крaєвeтнa і кaлeм'яp пoстeдaлa нa бaзaр.

Автор (авторка) — людина, яка створила художній, музичний або мистецький твір.

Персонаж твору — це дійова особа. Дієвими особами можуть бути люди, тварини, казкові істоти.

Прочитай уважно

внe-ти-мe-цe-ся	внiтнмiщeя
лiсь-мeн-ник	лiсьмeнник
дi-тин-ствi	дiтннствi

Прочитай уважно

трa-пл-лi-сь-я	трaплiлiсь
зa-кo-пл-лi-вoю	зaхплiлiвoю
oчi-кy-вaн-нi	oчiкyвaннi
здi-вy-вaн-ня	здiвyвaння

Прочитай уважно

На гiллiчкaх, тoнeнькiх, нaшпiлнoх, пociплeтeся.

Я — дослідник

Дізнайся, які ще твори для дітей написала Леся Українка. Знайди твори поезії в бібліотеці. Підготуйся і прочитай у класі один із її віршів.

Я — дослідниця

Я — дослідник

Довідайся, звідки походить назва твого населеного пункту. Чи змінювалася вона із плином часу? Які цікаві історії пов'язані із твоїм рідним краєм?

Я — дослідниця

Геолог — фахівець, який вивчає землю, її склад, розвиток.

Семісар — робітник, який обробляє метал, ремонтує машини, механізми.

Черета — стадо корів, що пасеться у полі.

Спирається — тиснеться угору, піднімає.

Плекати — шанувати, поважати, дбати про щось, зберігати.

А ти знаєш?

Одне подорожчак може вирушити від заходу 50 соняць.
Одне сажка ратис від заходу 10 дерев.
Одне дерево забереже кожен 3 людей.

А ти знаєш?

Багато років і тисячі відомостей про величезний світ ти вже знаєш і дознаєш. На чіткій доріжці — це? Як? Як? Як? Чому? — можна знайти відповіді разом з дітьми журналу та в інтернеті. Будь дотеплим читачем! Читай повільно і вдумливо!

ЗМІСТОВА ЛІНІЯ «ВЗАЄМОДІЄМОУСНО»

- Сприймання усної інформації.
- Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого.
- Оцінювання усної інформації.

Практичне завдання

- зачи-сло-ю-ся → зачіпляюся
- ін-стру-мен-ти-ся → інструментується
- тра-па-є-ть-ся → трапляється

Насолоджувалася, канюкалася, задрібнілася, царюєш, задропонуєш, розсміялася.

- Спочатку уважно послухай текст, а потім самостійно прочитай його вголос.

Де Діаконові Мир-Миріносі

ЯКЩО ВЧИТИСЯ ВАЖКО

Начекає у школі має велике значення. Та іноді це дуже важко! Але завжди, коли в старійше вивчаєш рідну мову, мене у школі хвилює. Це найкраще почути у своїй школі!

Що тобі подобається найбільше у школі, крім уроків? Мені подобається дізнатися про вчителів чи дирижера. Або когось грати на різних музичних інструментах. Наприклад, на флейті або трубі. Такі уроки я дуже люблю.

Чи бувало в тебе так, що ти щось не канюкаєшся або здрібнієш, але все одно нікого не виводиш? Коли це трапляється зі мною, я дуже засмучуюся і хочу все забути.

Мояго товариша вивчала похвалити класу новий спосіб виконання дії дозволити. Як я не намагався, ніяк не міг його зрозуміти. Стало сумно. Хотілося

Діаконові Миріносі у Вікторі Діко

Практичне завдання

- дзю-ди-ю-ся → дзюкаюся
- дзю-ди-ю-ся → дзюкаюся
- дзю-ди-ю-ся → дзюкаюся

- Спочатку вислухай, а потім прочитай вірш.

Любий Школяр

ШКОЛЯРИ ДІВНОК

У путь збралася мурава-востілка, покочилася туман від очей, Ось загляде у порохівки, у новенькі рачі й рожки.

ЯБЛУЧКО-ГОРІХОВИКИ ДІВНОКИ

Ступили в садок осіле рече, А дівночки срібними мотілками rado кличуть у Країні Знань!

- У яку школу збралася мурава-востілка?
- Про які справи дізнаєшся про мурава-востілку у вірші?
- Як ви зрозуміли значення висловлюєння сіла?

Діаконові Миріносі у Вікторі Діко

- Спочатку послухай, а потім прочитай українську народну казку «Лисичка і Журавель».

Практичне завдання

Задрібнієш, придріпаєш, придріпаєш, розділяєш, прирешуєш, прирешуєш, розділяєш, розділяєш.

Українська народна казка

ЛИСИЧКА І ЖУРАВЕЛЬ

Були собі Лисичка і Журавель. Зустрілися вони вночі у лісі. Та така стала пригода!

Кличе Лисичка Журавля до себе в гості: — Приходь, Журавлю! Приходь, лебідю! Я для тебе — як для себе.

От приходить Журавель на лоскуті задрібнієш. А Лисичка наварила кашки з молоком, розмазала по тарілці та й прирешуєш:

— Пригодоєш, Журавлю! Пригодоєш, лебідю! Журавель до кашки, ступає, ступає дзюбон по тарілці — нічого не акцієш.

А Лисичка як упустила до стани — лиса та лиса гарячково кашкою, аж гоні сама вогню кошу не відітала. А тоді до Журавля мовить:

— Вибий, Журавлю! — що мала, там тебе й пригодоєш, а більше немає нічого.

— То ставби ж, — мовить Журавель. — Приходь же, Лисичко, тевер до мене в гості.

Молоді тарілці для коханої дітки

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- 👤 — працюємо в парі
- 👥 — працюємо у групі
- 🎨 — розвиваємо творчі здібності
- 📖 — словничок
- 👂 — Візьміть до уваги!

ЗМІСТОВА ЛІНІЯ «ВЗАЄМОДІЄМОУСНО»

Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення

- 👥 **Обговоріть!** Що потрібно робити, щоб досягти успіхів у навчанні?

- 👥 **Чи є у вірші слова, значення яких вам незрозумілі? Обговоріть, що ці слова означають.**

- 👥 **Обговоріть!** У якому темі і з яким настроєм треба читати вірш? Підготуйтеся і прочитайте вголос.

- 👥 **Обговоріть, як потрібно читати цей вірш. Тихо, сумно, задумливо, тактично чи весело?**

- 👥 **Обговоріть** тему «Яким я уявляю справжнього друга, справжню подругу».

- 👥 **Обговоріть!** Як потрібно було вчинити Михасеві, щоб не обманювати друга і водночас мати можливість погратися іграшкою довше?

— Прирешуєш, квіти, трави, яка втекла морозні зіт. На земліні галузі повертаєшся, сонце! Ми чашом вас, лелю, вглядом, мушам. Прилеть, з крає дівноки із весною на крилі.

- Прочитай вірш вголос. Поверну, чи сонце чи на земліні.
- Згадай йі ступинок? Для кого він співає віршом? Відповідь словами вірша.
- До кого ступинок звертає у вірші? Що просить?
- З якою метою треба читати цей вірш?
- Прочитай вголос віршом до ступинок.

- 👥 **Погрибуй у гру «Зачіпляю — зачіпляю». Один (одна) читає зачіпляю, другий (друга) — зачіпляю. З бачком сільно галузі читати віршом слова.**
- До нас завітала весна? — До нас завітала весна?
- До нас завітала весна. — До нас завітала весна.
- До нас завітала весна. — До нас завітала весна.

Діаконові Миріносі у Вікторі Діко

- Вірш, який ти зараз прочитав, написаний у формі діалогу: одна із персонажів твору запитала, а інший — відповів.

Тричотирьох віршом

Вікторія Пурішкіна

ВЕСНА

— Що у весноні настане?
— Світ у полі дастане.
— А кому то так буває?
— Свіда його прирешуєш.
— Що ж свідє на знаєш?
— Нікого прирешуєш мав.
— А що півтека з під листя?
— То правничка верста.
— А над полем що брешить?
— Любий жайворон дивить.

- Про що хова дізнаєшся дитина? Чи можна сказати, що вона розпочала?
- Хто й навідуєш?
- Силим у вірші речення? Як вони за настроєм висловлюють? Напиши відповідь читати кожне речення, із бачком слово голосу читати аудіоно слово.
- Підготуйся і прочитай вірш вголос. Чи слова потрібно читати із задумливою інтонацією? А ні — спокійно, чи весело?

- 👥 **Підготуйся і прочитай вірш вголос. Чи слова потрібно читати із задумливою інтонацією? А ні — спокійно, чи весело?**

- 👥 **Підготуйся і прочитай вірш вголос. Чи слова потрібно читати із задумливою інтонацією? А ні — спокійно, чи весело?**

Тричотирьох віршом

ЗМІСТОВА ЛІНІЯ «ЧИТАЄМО»

Намалюй пейзаж

Кришталів, лосітри, залідог, грейворіт.

Піра — це дівчина з мовчки.
Чоловік творить, догріваючи паузу — мала
пауза; — велика пауза.

Томаре Коломійців
НА ГАЛЯВІ

На галеві озере | —
кришталеві лосітри, |
Туди гриби залідог, |
залисоде грейворіт, |
Примрало, | залурилося,
ратом шука | — і поховалося.
Сережки | — під кисточку,
овісочку | — під веточку.
А овісочку-боровик
забарілася та у крик: |
— Сосночки-красуно, |
власночки макосі, |
куди конче савоайте, |
Тільки в коханні не діте!

Овісочку — товстий, незграбний.
Забарілася — не встигнула, загасілася.
Що робила гриби? Покази, як вони до роботи. Якої у них
був настрій?
Як ти диваска, кому гриби почали кохатися? Як зникла
твоя настрій?

Олена Бірюк, мала настрій

Розкажи, куди гриби кохалися. Хто не асти закохався?
У кого він просив допомоги?
Вкажи настрій твору. Прочитай вірш, догріваючи паузу.

Намалюй сюжет твору і прочитай слова.
СЛОВНИК: КРИШТАЛІВ, ЛОСИТРИ, ЗАЛІДОГ, ГРЕЙВОРИТ.

ГОРОБИЦІ

— Ага, | а я у вірші пошуку! | —
вдалося сусідям даста'тись, |
Малень горобчик, | як про це го-го, |
відразу полетів до татка, |
— А ме у вірші летило чи ні? |
І як же наша хатка від каріасос? |
І як це не наважес ствати пісок, |
та й це пісок тільки пісок. |
— У вірші не вилотить горобчик, |
У вірші гніздах змивати будим,
Бо ми уявимо — голівні сліди,
а без вісьми показави сумно людям.

Вірші — падіти, теплі краї, куди відлітають на зиму
перелітні птахи.

Олена Бірюк, мала настрій

Лілія Девченко

ЧОГО СПОЛОШИЛИСЬ СИНЧИКИ?

— Ти-ті-ті — сполошилися синички, —

Густо снігом весь ліс замело,
І незатишно так, і незатишно,
хоч до білки просиш у дупло.
Як понину з-під снігу дістати?
До тепла переїдінки да?
Може, десь біля теплої хати
хоч зернинка на сніг упаде...

- Чому сполошилися синички? Що їх турбує?
- Якої атмосфери ти зробиш (зробила)?
- Якої настрої вірша? Чим це можна підтвердити?
- Прочитай вірш. Виділи слова з великої і з багатою складою
голосу.
- Розглянь картинку. Якої настрої у синички? Чому?
- Повітряй! Що ти можеш зробити для пташок у зимку
(з друзями, батьками)?

Формування рефлексивного досвіду за змістом прочитаного сприятимуть післятекстові завдання і запитання, що мають на меті вчити дітей:

- розповідати про свої загальні враження, почуття від прочитаного, (що саме сподобалося/не сподобалося, що було цікаво/нецікаво, що нового дізнався/дізналася), підтверджувати свої думки фактами з тексту;
- пов'язувати зміст прочитаного зі своїми знаннями, попереднім читачьким, а також власним життєвим емоційно-чуттєвим досвідом;
- передавати власне ставлення до подій, вчинків персонажів через ілюстрування, декламацію, рольові гри, інсценізацію твору чи окремих його епізодів (з використанням вербальних і невербальних засобів художньої виразності);
- брати участь у колективному обговоренні прочитаного;
- вистовнювати оцінні судження щодо вчинків персонажів, мотивів їхньої поведінки (з використанням емоційно-оцінної лексики) та інші.

ЗМІСТОВА ЛІНІЯ «ЧИТАЄМО»

- Які думки і почуття викликає в тебе прочитане?
- Коли ти найбільше переживав (переживала), радів (раділа) від час читання?
- Яка інформація з тексту була для тебе відомою? Про що ти дізнався (дізналася) вперше?
- Пригадай і розкажи, чи був у тебе такий випадок, коли ти намагався (намагалася) щось зрозуміти, але нікого не виходило? Хто тобі допомагав (допомагала)?
- Підготуйтеся і розіграйте виставу за казкою. Поміркуйте, які рухи, вирази обличчя, миски чи деталі одягу допоможуть вам передати настрій і характер персонажів казки.
- Намалюй каліграфічного Зайця твоя, який уявляє його на початку та в кінці казки.
- Хто з героїв твору тобі сподобався? Чому?
- Що ти сподобалося і засуджуєш у поведінці персонажів твору?

- Повітряй! Зима — це дівчина, молоді жінки чи, може, бабуся? Поясни, чому ти так вважаєш. У що зберігається Зима? На чому Зима поспується?
- Намалюй свій портрет зими.

- Переглянь відео до казки «Відвіди і відволни». Уважь себе акторами, які озвучують персонажів. Підготуйтеся й озвучте казку за цим відео.

- Уяви і розкажи, який у віршах характер та настрій.

А — дивіться
Розглянь картинку. Чи можна побачити вітер? Чи можна відчути, наскільки вітер сильний?
Чи можна вітер намалювати? Як саме? Згадай, чому він стає помітним?

Б — розкажи

Автор картини: Ірина Ложанова. Сонячний вітер.

Автор картини: Олександр Червиль. Сонячний вітер.

РОБОТА З ІЛЮСТРАЦІЯМИ

Запитання і завдання на аналіз ілюстрацій передбачають різноманітну аналітико-синтетичну діяльність:

– прогнозування змісту тексту («Прочитай заголовок і уважно розглянь ілюстрацію. Поміркуй, про що може розповідати твір» с. 17; «Розглянь ілюстрацію до вірша. Поміркуй, про що буде вірш» с. 73);

– розвиток уваги, спостережливості («Скільки в кімнаті читачів? А на малюнку?» с. 19; «Розглянь картинку. Чи можна побачити вітер? Чи можна визначити, наскільки вітер сильний?» с. 26);

– порівняння малюнка з текстом (Які кольори використала Катерина Перелісна для опису осені? Чи є ці кольори на картинці Ольги Квітки?» с. 22;

«Порівняйте текст і малюнок. Знайдіть схоже та відмінне» с. 32; «Зіставте вірш та ілюстрацію до нього. Чи в усьому ви згодні з художником? Чи точно він відобразив зміст вірша?» с. 61);

– співвіднесення малюнка з текстом («Прочитай уривок казки, зображений на малюнку» с. 49; «Розглянь малюнок. Який епізод казки на ньому зображено? С. 53);

– визначення внутрішнього стану персонажів твору (Хто на малюнку має сумний настрій? А хто веселий?» с. 12) та інші.

Розглянь ілюстрацію до вірша. Поміркуй, про що буде вірш.

Твір: **ЗУСТРІЧ**
 Автор: Катерина Перелісна

До нас прийшла зима-малюток,
 застала річку, як вогонь.
 Накидала вісничок,
 мило на бачок і давочку.
 А на волю вийшла,
 вже похололо, мій хаточку,
 парить жарче в уязочку,
 мило на бачок і давочку.
 Зима протривала із лютим,
 аж ось десь [Навколо]
 весь день чинила бачок і давочку,
 обернула носом цят.

1 До якої частини тексту належить ілюстрація? Якими кольорами художник зобразив ліс? Якими ти їх уявляєш?

2 Розглянь картинку Ольги Квітки. Що художник зобразив на картині? Як це пара року? Які кольори використала художниця?

3 Обговоріть, чому художник замалював саме картинку «Морозова». Чи можна бути з картини настрої? Спробуйте викласти настрій цієї картини. Зарисуйте її своїм кольором.

Прочитай заголовок вірша. Чи зображала тебе його мама? Чому?

Твір: **ВЕДМЕЖА КОЛИСАНКА**
 Автор: Олександра Кривоносова

Підбавив мама зістину парну:
 — Укладіться спати, мій маленький сину.
 Зажурива осінь зогону дуброву.
 Вітер нам співає пісню колискову.
 Все пасуєти бджола, мушка і журик,
 Сплять сусиди наші — сирі ткаки.

Малюнок Катерини Перелісної

Твір: **ВНОСКОВІЩЕР**
 Автор: Катерина Перелісна

Крижана в садку, крижана в парку,
 крижана в саду і в садочку.
 З крижаною мамой Тарас —
 крижаний син і синчик.
 Крижаний, крижаний,
 крижана крижана — крижаний дитинчик.
 Крижаний дитинчик крижаний,
 крижаний крижаний крижаний.

4 Зіставте вірш та ілюстрацію до нього. Чи в усьому ви згодні з художником? Чи точно він відобразив зміст вірша?

Зарисуй, наліпши кай нашілись сніг.
 Сніго, мій кошлатку, мій до весни.

5 Порівняйте текст і малюнок. Знайдіть схоже та відмінне.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКТ

